herpy

GEKONY

Ornate day gecko

Phelsuma ornata

Phelsuma ornata to mały, szybki gekon dzienny z Mauritiusu i okolicznych wysp, o niebieskozielonym ciele, czerwonych kropkach na grzbiecie i turkusowym ogonie z czerwonymi poprzecznymi pasami. Żywi się owadami, nektarem i miękkimi owocami, najlepiej czuje się w wysokim, gęsto obsadzonym roślinami terrarium i jest raczej zwierzęciem do obserwowania niż do brania na ręce.

Rodzina: Gekkonidae Dawna nazwa: *Phelsuma ornatum; Phelsuma vinsoni*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**10-13 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-12 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny i skalny**
Środowisko	**Suchy las**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**30 × 30 × 45 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**26-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**31-33 °C**
Temperatura w nocy	**20 °C**
Wilgotność	**50-90%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Pokarm	**Owady, owoce, nektar i gotowa karma**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**6-12 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Inkubacja	**40-85 dni** przy 26-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Phelsuma ornata to gekon dzienny, który osiąga około 10-13 cm długości razem z ogonem. Kark i głowa są szarobrązowe z białymi pręgami na karku. Ubarwienie ciała jest zmienne: niebieskozielone, zielone z niebieskim polem w przedniej części grzbietu albo niemal całkiem niebieskie, a boki są brązowe. Grzbiet pokrywają czerwone kropki, na głowie widnieje wzór w kształcie litery T, a ogon jest turkusowy z czerwonymi poprzecznymi pasami. Pysk ma wzór w kolorach cyjanu, bieli, czerwieni i ciemnego błękitu.

Gatunek został opisany w 1825 roku przez J.E. Graya. Miał kilka nazw naukowych, m.in. *Phelsuma ornatum* i *Phelsuma vinsoni*, a w niektórych okresach uznawano go za synonim innych gekonów dziennych, m.in. *Phelsuma cepediana*. Naukowa nazwa gatunkowa pochodzi od łacińskiego *ornatus*, czyli 'ozdobiony'. Podgatunek *inexpectata* został później podniesiony do rangi osobnego gatunku.

Jak wszystkie gekony dzienne zwierzę ma okrągłe źrenice i nie ma powiek, lecz przezroczystą łuskę nad okiem, którą oczyszcza językiem. Delikatne lamelki pod palcami pozwalają mu chodzić po gładkich, pionowych powierzchniach i szkle, co czyni ten gatunek zręcznym uciekinierem. Gekony dzienne są w niewoli szybkie i płochliwe, a zwierzęta źle znoszą branie na ręce: skóra jest cienka, a ogon może zostać odrzucony. To gatunek do podziwiania z daleka.

Występowanie i środowisko

Phelsuma ornata występuje na Mauritiusie w południowo-zachodniej części Oceanu Indyjskiego, gdzie zamieszkuje obszary przybrzeżne głównej wyspy oraz kilka okolicznych wysp. Znane wyspy to Round Island, Gunner's Quoin, Coin de Mire i Île aux Aigrettes. Miejscem typowym jest Sebastopol na Mauritiusie.

Stanowiska poza Mauritiusem i okolicznymi wyspami zaznaczone na mapie nie należą do naturalnego zasięgu.

> **Naturalny zasięg:** Mauritius.

ŚRODOWISKO

Phelsuma ornata żyje w suchszych rejonach Mauritiusu, od wybrzeża do wysokości około 300 metrów, a na małych wyspach m.in. na sawannie palmowej. Spotyka się ją na drzewach i krzewach, a tam, gdzie pierwotna roślinność została wycięta, na skałach, murach ogrodowych i ścianach domów. W ogrodach i przy domach zwierzęta mogą poruszać się po całym murze, a niektóre wchodzą nocą do wnętrz.

W naturze żywi się owadami i innymi bezkręgowcami oraz zlizuje nektar i pyłek z kwiatów, np. palm butelkowych, a także miękkie, słodkie owoce. Woli nektar zabarwiony od przezroczystego i bierze udział w zapylaniu kilku endemicznych roślin wyspy. Klimat jest tropikalny, nadmorski, z ciepłymi dniami i nieco chłodniejszymi nocami. Dokładne pomiary temperatury i wilgotności z siedlisk gatunku nie są udokumentowane, dlatego wartości w części o hodowli opierają się na doświadczeniach z niewoli.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Jedno dorosłe zwierzę *Phelsuma ornata* może mieszkać w wysokim terrarium o wymiarach co najmniej 30 × 30 × 45 cm (długość × szerokość × wysokość), ale większe jest zawsze lepsze, bo gatunek jest bardzo aktywny. Para powinna mieć co najmniej 45 × 45 × 60 cm, żeby samica mogła oddalić się od samca. Wysokość jest ważniejsza niż powierzchnia dna, a terrarium z drzwiami z przodu jest łatwiejsze w obsłudze niż otwierane od góry. Hodowla właśnie tego gatunku nie jest szczegółowo opisana, więc podane tu rady opierają się na pokrewnych gekonach dziennych.

Urządź terrarium pionowymi i ukośnymi gałęziami, rurkami bambusowymi, korą korkową i roślinami o dużych liściach, np. sansewierią, epipremnum i bromeliami. Zwierzęta mają wielu naturalnych wrogów i dlatego szukają kryjówek. Zapewnij im wiele kryjówek na różnych wysokościach oraz okrągłe pnie i rury, za które mogą się wślizgnąć. Jaja są często składane w rurkach bambusowych lub między liśćmi.

Jako podłoże sprawdza się ziemia bez nawozu, kora storczykowa i torfowiec, najlepiej w formie podłoża bioaktywnego ze skoczogonkami i warstwą suchych liści. Nigdy nie używaj piasku ani żwiru, które zwierzę może połknąć. Zadbaj o dobrą wentylację i szczelne drzwi, bo gekon jest szybki i wymknie się przy pierwszej okazji.

TEMPERATURA

Dla *Phelsuma ornata* w terrarium w dzień powinno być 26-28 °C, a nocą temperatura spada do około 20 °C. Małe ciepłe miejsce pod lampą powinno mieć 31-33 °C. Resztę terrarium utrzymuj chłodniejszą, żeby zwierzę mogło samo wybierać.

Używaj żarówki grzewczej o niskiej mocy lub lampy umieszczonej poza terrarium oraz termostatu, żeby nie doszło do przegrzania, zwłaszcza w małych terrariach. Maty grzewcze pod dnem prawie nie działają, bo gatunek żyje wysoko w gałęziach. Mierz temperaturę cyfrowymi termometrami zarówno na górze, jak i na dole. Niska temperatura w połączeniu z wysoką wilgotnością prowadzi do infekcji dróg oddechowych.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna zmieniać się w ciągu doby. W dzień utrzymuje się ją na poziomie około 50-60 %, a nocą rośnie do 80-90 %. Wieczorem dokładnie zraszaj terrarium i pozwól mu przeschnąć do około 50 %, zanim zrosisz je ponownie. Żywe rośliny i podłoże zatrzymujące wilgoć ułatwiają utrzymanie tego rytmu.

Phelsuma ornata najczęściej pije krople wody z liści i szyb, a rzadko z miseczki, ale można wystawić małą miseczkę ze świeżą wodą wymienianą codziennie. Poidło kropelkowe lub wytwornica mgły mogą zastąpić część codziennego zraszania. Używaj wody bez chloru, np. wody, która stała otwarta przez dobę, albo deszczówki. Zbyt niska wilgotność powoduje problemy z linieniem, a zbyt wysoka bez wentylacji prowadzi do pleśni.

OŚWIETLENIE I UVB

Phelsuma ornata jest aktywna w dzień, a światło jest ważne zarówno dla ubarwienia, jak i dla gospodarki wapniowej. Używaj świetlówki UVB dla gatunków wygrzewających się w półcieniu (strefa Fergusona 2) i utrzymuj światło włączone przez 12-14 godzin dziennie, najlepiej sterowane programatorem czasowym.

Zamontuj lampę nad siatkową pokrywą, żeby zwierzę mogło wybierać między światłem a cieniem, i uwzględnij ciepło wydzielane przez lampę, żeby terrarium się nie przegrzewało. Bez dobrego światła i ciepła zwierzęta z czasem stają się matowe i ciemne. Nocą powinno być ciemno.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

W naturze *Phelsuma ornata* zjada owady i inne bezkręgowce oraz nektar, pyłek i miękkie owoce. W niewoli jako podstawa diety sprawdza się mieszanka żywych owadów i gotowej karmy dla owocożernych gekonów. Dobre owady to małe świerszcze, karaczany dubia, muszki owocowe, mącznik młynarek, jedwabniki i larwy barciaka. Podawaj urozmaiconą dietę i dbaj, żeby owady były mniejsze niż odległość między oczami zwierzęcia.

Karm owady pożywnym pokarmem przez co najmniej dobę, zanim podasz je gekonowi, i oprósz je wapnem z witaminą D3. Podaje się je przy każdym karmieniu samicom składającym jaja, a w pozostałych przypadkach przy co drugim karmieniu. Multiwitaminę można podawać raz w tygodniu. Gotową karmę rozrabia się na rzadką papkę i stawia w płaskiej miseczce wysoko w terrarium. Nektar, miód lub sok z owoców tropikalnych można podawać jako przysmak, ale powinny stanowić poniżej 10 % diety.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Phelsuma ornata jest w niewoli szybka i płochliwa. Z czasem może przyzwyczaić się do ciebie i pozostawać w polu widzenia, gdy stoisz przy terrarium, ale nie powinno się jej brać na ręce. Skóra jest cienka i może się rozerwać, a stres może sprawić, że zwierzę odrzuci ogon, który nie odrasta już w tych samych kolorach. Dlatego otwieraj terrarium spokojnie i nie próbuj łapać zwierzęcia.

Zwierzęta najlepiej trzymać pojedynczo lub parami w dobrze obsadzonym roślinami terrarium. Dwóch samców nie wolno trzymać razem, bo są terytorialne. Obserwuj, czy nie dochodzi do walk i ugryzień, i rozdziel zwierzęta, jeśli pojawią się niepokoje. Gatunek nie jest znany z wydawania dźwięków.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

U *Phelsuma ornata* samce mają wyraźne pory na spodniej stronie ud tylnych nóg, a samice mają po bokach szyi worki wapniowe, w których gromadzą wapń na jaja. Dzięki temu płeć dorosłych zwierząt jest stosunkowo łatwa do rozpoznania. Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową prawdopodobnie po 6-12 miesiącach. Samice dopuszczaj do rozrodu dopiero wtedy, gdy są w pełni wyrośnięte i dobrze odżywione.

GODY I KOPULACJA

Phelsuma ornata trzyma się do rozrodu w parach w dobrze obsadzonym roślinami terrarium. Para prawdopodobnie kopuluje swobodnie, a samica składa jaja przez większą część roku. Zapewnij samicy dużo wapnia i owadów, a parę rozdziel, jeśli samiec jest zbyt natarczywy. Pilnuj, żeby samica nie traciła na wadze.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa 1-2 jaja naraz, najczęściej dwa, podobnie jak inne gekony dzienne. Liczba zniesień w roku nie jest udokumentowana. Jaja są składane w rurkach bambusowych, między liśćmi lub na korze korkowej, gdzie twardnieją. Nie jest udokumentowane, czy gatunek je przykleja. Umieść w terrarium rurki bambusowe i rośliny o dużych liściach, żeby samica miała miejsca do składania jaj.

Podawaj samicy dużo wapnia, żeby worki wapniowe były wypełnione, i przerwij rozród, jeśli wyraźnie traci na wadze.

INKUBACJA

Jaja *Phelsuma ornata* mogą pozostać w terrarium, jeśli nic im nie przeszkadza, albo zostać ostrożnie przeniesione do inkubatora, w razie potrzeby razem z tym, do czego są przyczepione. Inkubuj w 26-29 °C, najlepiej w 28 °C, gdzie wyklucie następuje po około 40 dniach. W niższej temperaturze trwa to dłużej, do 85 dni. Wilgotność powinna być wysoka, ale jaja nie mogą być mokre i nie wolno ich obracać. Utrzymuj stałą temperaturę i unikaj dużych wahań.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode *Phelsuma ornata* mierzą przy wykluciu około 35 mm. Trzymaj je w małych terrariach z roślinami, torfowcem i wieloma kryjówkami i zraszaj codziennie. Jedzą muszki owocowe, małe świerszcze i przecier owocowy, a przez pierwsze trzy miesiące trzeba je karmić codziennie, oprószając pokarm wapnem z witaminą D3.

Rozdziel młode, gdy tylko zaczną się kłócić, i regularnie je waż.

Zdrowie i częste błędy

Phelsuma ornata jest odporna, gdy dieta, temperatura i wilgotność są właściwe. Typowe problemy to:

- Choroba metaboliczna kości (MBD) przy zbyt małej ilości wapnia i witaminy D3. Objawy to wygięty kręgosłup i zmieniony kształt szczęki. Oprószaj owady i stosuj oświetlenie UVB.
- Nieprawidłowe linienie przy zbyt niskiej wilgotności. Resztki wylinki na palcach mogą odciąć dopływ krwi. Zraszaj częściej i zapewnij wilgotną kryjówkę.
- Infekcja dróg oddechowych przy niskiej temperaturze i wysokiej wilgotności. Objawy to ospałość, otwarty pysk, zatkane nozdrza i utrata apetytu.
- Zaparcie, jeśli zwierzę połknie piasek lub żwir.
- Pasożyty, które można wykryć tylko w badaniu kału. Zbadaj kał u zwierząt odłowionych z natury.
- Utrata ogona w wyniku stresu. Nie odrasta on już w tych samych kolorach.

Udaj się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, nie je lub wygląda na osłabione.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.